

1 על הציווי לעשות את המשכן נאמר בתורה:
 2 וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשֹׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם¹, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²
 3 במדרש פֶּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לִי, אֵינּוּ זֶה לְעוֹלָם, לֹא בְּעוֹלָם
 4 הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא כּו'. אלא קיים לנצח הן בעולם הזה הגשמי
 5 והן בעולם הבא הרוחני, וכהוכחה
 6 לקשר בין הביטוי "לי" לעניין הנצחיות
 7 ממשך המדרש, בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
 8 מָה הוּא אוֹמֵר וַעֲשׂוּ לִי
 9 מִקְדָּשׁ ומכאן שבכל מקום שנאמר
 10 "לי" הדבר מורה על נצחיות. וְצִרִיף
 11 לְהַבִּינֵנוּ³, הֲרֵי הַמִּקְדָּשׁ, הֵינּוּ
 12 הַמְשָׁכֵן דְּאֶקְרִי שְׁנֵקֵרָא מִקְדָּשׁ⁴
 13 כפי שרואים בפסוק זה שהציווי על
 14 מלאכת המשכן נאמר בלשון "ועשו לי
 15 מקדש" הֲרֵי בּו שְׁנוּיִים, של
 16 טלטולים מקום למקום, ואיך אפשר
 17 לומר ש"אינו זו לעולם" וְכֵן
 18 הַמִּקְדָּשׁ שֶׁעָשָׂה שְׁלֵמָה הוּא
 19 בית המקדש הראשון וְהַבֵּית הַשֵּׁנִי,
 20 שְׁנֵיהֶם נִחְרְבוּ, הֵינּוּ דֵּלָא זֹ
 21 בְּלִבְד שְׁהֵי בְּהֶם שְׁנוּיִים, כמו
 22 המשכן שעבר ממקום למקום אֲלֵא
 23 שֶׁבִטְלוּ לְגַמְרֵי לְכֹאֲרָה, וְאִיף
 24 נֶאֱמַר על המקדש דֵּאֵינוּ זֶה
 25 לְעוֹלָם?
 26 וּמִבָּאֵר זֶה כ"ק אֲדַמּוּר
 27 ה'צִמַח צְדָק' בִּיאֹר
 28 הַתּוֹרָה⁵, שֶׁמִּקְדָּשׁ הָעֲלִיּוֹן
 29 מִחֲבֵר מִמֶּשׁ לְמִקְדָּשׁ
 30 הַתַּחְתּוֹן⁶, המושג "מקדש העליון"
 31 או "בית המקדש של מעלה" מוזכר
 32 פעמים רבות בדברי חכמינו ז"ל
 33 (ולדוגמא בפירושו רש"י על הפסוק
 34 בפרשת משפטים "הנה אנכי שלח
 35 מלאך לפניך... ולהביאך אל המקום
 36 אשר הכינתי": "... וזה אחד המקראות
 37 שאומרים שבית המקדש של מעלה
 38 מכוון כנגד בית המקדש של מטה"),
 39 ולענייננו – "מקדש התחתון" ו"מקדש
 40 העליון" מחוברים זה בזה בקשר וחיבור הדוק ביותר וְכַעֲנֵן יְרוּשָׁלַיִם
 41 הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחִבְרָה לָהּ יַחְדָּיו⁷, שגם על זה אמרו חכמינו ז"ל

42 שִׁירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה מִחֲבַרְתָּ עִם יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה⁸,
 43 וְזֶהוּ אֵינּוּ זֶה לְעוֹלָם, כי גם כאשר בית המקדש כפשוטו אינו קיים
 44 וירושלים כפשוטה תהיה בנוייה כראוי רק לעתיד לבוא, בית המקדש נחשב
 45 נצחי ו"אינו זו לעולם" כיוון שֶׁמֵאִיר גַּם עֲכָשׁוּ בְּרוּחָנִיּוֹת מִקְדָּשׁ
 46 הָעֲלִיּוֹן והרי מקדש התחתון מחובר
 47 במקדש העליון.
 48 אָמְנָם לְכֹאֲרָה עֲדִיין אֵין בִּכְךָ
 49 מַעֲנָה לשאלה האמורה, איך אפשר
 50 לומר שבית המקדש למטה הוא נצחי,
 51 כִּי עֲנִינֵן זֶה שִׁיף לְמִקְדָּשׁ
 52 הָעֲלִיּוֹן בְּרוּחָנִיּוֹת, אֲבָל מָה
 53 זֶה שִׁיף לְמִקְדָּשׁ הַגְּשָׁמִי עֲלִיו
 54 נֶאֱמַר וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ, שְׁאֵינוּ
 55 זֶה לְעוֹלָם ומאחר שלפי פשוטו
 56 הכתוב מדבר בבית המקדש הגשמי,
 57 עֲדִיין דְרוּשׁ בִּיאֹר אֵין אִפְשֵׁר לומר
 58 עליו ש"אינו זו לעולם" והרי למעשה
 59 הבית הראשון והבית השני נחרבו?
 60 וַיֵּשׁ לֹמֵר, שֶׁלֵּכֵן בְּגַלל הַקּוֹשִׁי
 61 בַּחֲסֹבֵר הָאִמּוֹר מִבֵּיא כ"ק
 62 אֲדַמּוּר ה'צִמַח צְדָק'⁹ עוֹד
 63 בִּיאֹר בדברי המדרש שהמקדש
 64 "אינו זו לעולם" וקיים לנצח עַל־פִּי
 65 מָה שֶׁנֶּאֱמַר¹⁰ וְאֵהִי לָהֶם
 66 לְמִקְדָּשׁ מְעֻט, וְאָמְרוּ
 67 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹¹ אֵלוּ בְּתֵי
 68 כְּנַסְיוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת, על
 69 הפסוק ביהווקאל "לכן כה אמר ה'
 70 אלוקים כי הרחקתם בגוים וכי
 71 הפיצתם בארצות ואהי להם למקדש
 72 מעט בארצות אשר באו שם", אמרו
 73 חכמינו ז"ל בגמרא: "אלו בתי כנסיות
 74 ובתי מדרשות שבבבל", הֵינּוּ
 75 שֶׁבְּכָל מְקוֹם, גם בחוץ לארץ,
 76 כמו בבבל, ובכל זמן גַּם בְּזִמְנֵן
 77 הַגְּלוּת, הֵנָּה הַבְּתֵי כְּנַסְיוֹת
 78 וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת הֵם מִקְדָּשׁ
 79 מְעֻט, שֶׁמִּשָּׁם אֵינוּ זֶה לְעוֹלָם
 80 כִּךְ שֶׁבְּגַלל בְּתֵי הַכְּנַסְיוֹת ובתי
 81 המדרשות הנקראים "מקדש מעט", למעשה נכון לומר שבית המקדש "אינו
 82 זו לעולם".

בס"ד. שבת פרשת תרומה, ו' אדר ה'תשמ"ג.

(הנחה בלתי מוגה)

1 וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשֹׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם¹, וְאָמְרוּ
 2 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל² כֹּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לִי, אֵינּוּ
 3 זֶה לְעוֹלָם, לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא כּו'.
 4 בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מָה הוּא אוֹמֵר וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ.
 5 וְצִרִיף לְהַבִּינֵנוּ³, הֲרֵי הַמִּקְדָּשׁ, הֵינּוּ הַמְשָׁכֵן דְּאֶקְרִי
 6 מִקְדָּשׁ⁴ הֲרֵי בּו שְׁנוּיִים, וְכֵן הַמִּקְדָּשׁ שֶׁעָשָׂה
 7 שְׁלֵמָה וְהַבֵּית הַשֵּׁנִי, שְׁנֵיהֶם נִחְרְבוּ, הֵינּוּ דֵּלָא זֹ
 8 בְּלִבְד שְׁהֵי בְּהֶם שְׁנוּיִים, אֲלֵא שֶׁבִטְלוּ לְגַמְרֵי
 9 לְכֹאֲרָה, וְאִיף נֶאֱמַר דֵּאֵינוּ זֶה לְעוֹלָם. וּמִבָּאֵר זֶה
 10 כ"ק אֲדַמּוּר ה'צִמַח צְדָק' בִּיאֹר הַתּוֹרָה⁵,
 11 שֶׁמִּקְדָּשׁ הָעֲלִיּוֹן מִחֲבֵר מִמֶּשׁ לְמִקְדָּשׁ הַתַּחְתּוֹן⁶,
 12 וְכַעֲנֵן יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחִבְרָה לָהּ
 13 יַחְדָּיו⁷, שִׁירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה מִחֲבַרְתָּ עִם
 14 יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה⁸, וְזֶהוּ אֵינוּ זֶה לְעוֹלָם,
 15 שֶׁמֵאִיר גַּם עֲכָשׁוּ בְּרוּחָנִיּוֹת מִקְדָּשׁ הָעֲלִיּוֹן.
 16 אָמְנָם לְכֹאֲרָה עֲנִינֵן זֶה שִׁיף לְמִקְדָּשׁ הָעֲלִיּוֹן
 17 בְּרוּחָנִיּוֹת, אֲבָל מָה זֶה שִׁיף לְמִקְדָּשׁ הַגְּשָׁמִי
 18 עֲלִיו נֶאֱמַר וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ, שְׁאֵינוּ זֶה לְעוֹלָם.
 19 וַיֵּשׁ לֹמֵר, שֶׁלֵּכֵן מִבֵּיא כ"ק אֲדַמּוּר ה'צִמַח
 20 צְדָק'⁹ עוֹד בִּיאֹר עַל־פִּי מָה שֶׁנֶּאֱמַר¹⁰ וְאֵהִי לָהֶם
 21 לְמִקְדָּשׁ מְעֻט, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹¹ אֵלוּ בְּתֵי
 22 כְּנַסְיוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת. הֵינּוּ שֶׁבְּכָל מְקוֹם, גַּם
 23 בְּזִמְנֵן הַגְּלוּת, הֵנָּה הַבְּתֵי כְּנַסְיוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת
 24 הֵם מִקְדָּשׁ מְעֻט, שֶׁמִּשָּׁם אֵינוּ זֶה לְעוֹלָם. וַיֵּשׁ

(1) פרשתנו כה, ח. (2) מדרש שמואל פי"ט. ויק"ר פ"ב, ב. (3) וראה גם סה"מ ה'תש"ח ע' 132. ובכ"מ. (4) עירובין ב, א. ועוד. (5) פרשתנו ס"ע א'תכד ואילך. א'תלה. ס"ע א'תמב ואילך. (6) ראה גם אוה"ת ויצא קעט, א ואילך. בשלח ע' תקסה ואילך. וש"נ. (7) תהלים קכב, ג. (8) ראה תענית ה, א. ועוד. (9) שם ע' א'תמב. אוה"ת ש"ש ע' א'תפנ. (10) יחזקאל יא, טז. (11) מגילה כט, א.

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּזָה, על דברי אדמו"ר ה'צמח צדק' שהובאו לעיל לגבי
 2 בית המקדש דָּהוּ גַם תִּכְן הָעֲנִינָן דְּאֵינוּ זֶז היינו שלעולם אין השכינה
 3 זזה ומסתלקת מִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, דְּמַפְיִין שְׁאֵינוּ זֶז
 4 מִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, לְכֵן גַּם לֹא זֶז מִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה,
 5 למרות החורבן והגלות, דְּגַם כַּאֲשֶׁר
 6 הָיָה הַחֲרָבָן בְּאֶפְן דְּכֻלָּהּ¹²
 7 חֲמָתוֹ עַל הָעֲצִים וְעַל
 8 הָאֲבָנִים, כך שבית המקדש הגשמי
 9 אכן נחרב (אלא שהחורבן היה באופן
 10 כזה שהקדוש-ברוך-הוא כילה את
 11 חמתו וכעסו, כביכול, על העצים ועל
 12 האבנים, אבל עם ישראל המשיך
 13 להתקיים, ובכך מסבירים חכמינו ז"ל
 14 את הכתוב בתהלים "מוזמר לאסף
 15 אלוקים באו גויים בנחלתך..."
 16 שלכאורה יש לחמוה איזה מקום יש
 17 ל"מוזמר" על כך, ולמה לא נאמר
 18 "קינה לאסף"², אלא שה"מוזמר" הוא
 19 על כך שהבית נשרף, ועם ישראל
 20 המשיך להתקיים) ובכל זאת למרות
 21 החורבן למעשה נִשְׁאָר גַּם בֵּית
 22 הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹמֹטָה, הַבְּתִי
 23 כְּנִסוֹת וַבְּתִי מְדֻרְשׁוֹת שֶׁהֵם
 24 מִקְדָּשׁ מְעֻט וְהָרִי הֵם קִיּוּמִים
 25 תמיד, בכל זמן ובכל מקום.
 26 אָמֵנָם גם לאחר שני הביאורים כיצד
 27 השראת השכינה ב"מקדש שלמטה"
 28 נמשכת גם לאחר חורבן בית המקדש,
 29 עדיין צָרִיךְ לְהִבְיִן, בעצם העניין,
 30 מהו הַחֲדוּשׁ שֶׁבְעֲנִינָן הַמִּקְדָּשׁ
 31 שְׁבּוֹ דוּקָא יִשְׁנָה הַשְּׂרָאָת
 32 הַשְּׂכִינָה, וְהָרִי כְּתִיב¹³ אֵת
 33 הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֲנִי מְלֹא,
 34 הֵינְנוּ שְׁאֵלְקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ נִמְצָא
 35 בְּכָל מְקוֹם וְכֹל הָעוֹלָם כְּלוּ "מלא"
 36 באלוקות. ומדויק לשון הכתוב "אני
 37 מלא" יש ללמוד שהשראת השכינה
 38 בעולם היא באופן נעלה ביותר וְלֹא רַק בְּחִינָה זֹז בְּאֵלְקוֹת שְׁאֵפְשֶׁר
 39 לֹאמַר עֲלֵיָה הַתֵּאָר 'מְלֹא', בְּחִינַת מְמַלֵּא פֶלַעַלְמִין, שורה
 40 בעולם אֲלָא גַם בְּחִינַת 'אֲנִי', בְּחִינַת סוֹבֵב פֶּלַעַלְמִין, מבואר
 41 בקבלה וחסידות שהאור האלוקי בא לעולם בשני אופנים הנקראים "אור
 42 הסובב כל עלמין" ו"אור הממלא כל עלמין". אור הסובב הוא התגלות האור
 43 האינסופי הבלתי מוגבל שמאיר על כל העולמות והנבראים בשוה, ונקרא

ביאור בדרך אפשר

44 'סובב' על שם שמאיר על העולמות 'מלמעלה' (בדרך 'מקיף') מבלי להתלבש
 45 בתוכם, ואור הממלא הוא התגלות האור כפי שבא בגבול וצמצום בהתאמה
 46 לכל עולם ולכל נברא לפי עניינו ומתלבש בכל אחד מהם בפנימיות, ולעניינו
 47 – האמור לעיל שאלוקות נמצא בכל מקום, כוונתו לא רק לבחינת 'ממלא'
 48 אלא גם לבחינת 'סובב', וְלִמְעֻלָּה
 49 מְזָה, אפילו בחינה שלמעלה מבחינת
 50 "סובב כל עלמין", גַּם בְּחִינָה זֹז
 51 נִמְצָאָת בְּכָל מְקוֹם¹⁴, וְאִם-כֵּן
 52 מָהוּ הַחֲדוּשׁ הַמִּיּוּחָד בְּהִשְׂרָאָת
 53 הַשְּׂכִינָה שְׁבִבֵית הַמִּקְדָּשׁ?
 54 וְאֶפִּילוּ אִם תִּמְצִי-לוֹמַר,
 55 שֶׁהַמְשַׁכֵּת אֵלְקוֹת צְרִיכָה
 56 לְהִיּוֹת עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת הָאָדָם,
 57 היה מקום ליישב את השאלה ולומר
 58 שהחידוש בהשראת השכינה בבית
 59 המקדש לגבי השראת השכינה שקיימת
 60 בכל מקום בעולם הוא שהמשכת
 61 האלוקות מלמעלה למטה והתגלות
 62 אלוקות בעולם צריכה להיות על-ידי
 63 עבודת האדם, וזה ענינו של בית
 64 המקדש שנבנה על ידי בני ישראל,
 65 ועבודת המקדש היא על ידי האדם,
 66 אבל בכך השאלה לא מיושבת כל
 67 צרכה כי עֲדִין אֵינוּ מוֹכֵן מָה זֶה
 68 שֶׁיֵּךְ לִוְעֵשׂוֹ לִי מִקְדָּשׁ דְּוִקָא
 69 שהרי כל ענין התורה והמצוות, ולא רק
 70 בנין המקדש, הוא עבודת האדם?
 71 אֵךְ הָעֲנִינָן הוּא, פְּמַבְאָר
 72 בְּאַרְבֵּה בְּתַנְיָא¹⁵, דְּהַחֲדוּשׁ
 73 דְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּנוּשָׁא זֶה שֶׁל
 74 השראת השכינה הוּא שְׂתַהֲיָה
 75 הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בְּגֻלְיִ
 76 בְּמְקוֹם גַּשְׁמִי מְסִים בְּעוֹלָם,
 77 וְכִמּוֹ הַנְּפֵשׁ שְׁהִיא מְהוּת רוחנית
 78 הַמְתַּלְבְּשֶׁת בְּגוּף הַגַּשְׁמִי הָרִי
 79 הַנְּפֵשׁ הִיא עֲצָם פְּשׁוּט מְהוּת
 80 'ששוטה' בלתי מוגדרת הַנְּמַצָּא
 81 בְּכָל אֲבָרֵי הַגּוּף בְּשׁוּה, דְּאוֹתָהּ הַנְּפֵשׁ הִיא הַמְתַּלְבְּשֶׁת בְּכָל
 82 רְמ"ח אֵיבָרִים וְשִׁס"ה גִּידִים, למרות שיש ביניהם הברלי דרוגות מן
 83 הקצה אל הקצה. ומוכן שהחיות שבראש ובלב, למשל, היא פחותה מהחיות
 84 שבעקב שברגל, בכל זאת עצם הנפש נמצאת בכל האברים ובכל הגידים
 85 במידה שווה, וְאֵךְ-עַל-פִּי-כֵן בְּרָא הַקַּב"ה אֵת הָאָדָם בְּאֶפְן
 86 בְּזָה, שֶׁמְקוֹם הַשְּׂרָאָת הַנְּפֵשׁ בְּגֻלְיִ בְּצוּרָה גְּלוּיָה, ניכרת ונוגשת

(12 איכ"ר פ"ד, יד. רש"י תהלים עט, א. תוס' קידושין לא, ב - ד"ה איסתייעא. ועוד. 13) ירמי' כג, כד. 14) ראה תניא רפ"מ. א. ת"א בשלח סג, ד. לקו"ת שלח מח, א. ובכ"מ. 15) פנ"א ואילך.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

ביאור בדרך אפשר

1 הוא פִּמְחָ שְׁבִרְאֵשׁ דְּקָא, וּמִשָּׁם מֵהֵמוּחַ שְׁבִרְאֵשׁ נִמְשַׁכְתָּ
 2 הַחַיִּית בְּכָל מְקוֹם בְּגוּף, וּבִלְשׁוֹן רַבְנֵי הַזֶּה (פֶּרֶק נ"א): "עֵינֵי
 3 מִשְׁכְּנָה וְהַשְּׂרָאָה [שֶׁל נִשְׁמַת הָאָדָם] הִיא בְּמוֹחַ, וּמֵהֵמוּחַ מִתְפַּשְׁטֵת לְכָל
 4 הָאֲבָרִים וְכָל אֲבָר מִקְבַּל מִמֶּנָּה חַיִּית וְכֹחַ הָרְאוּי לֹ לְפִי מִזְגוֹ וְתִכְוִנָתוֹ...
 5 כְּנִרְאָה בְּחֹשׁ שְׁבִמּוּחַ מִרְגִּישׁ כָּל
 6 הַנִּפְעָל בְּרַמ"ח אֲבָרִים וְכָל הַקְּרוּרוֹת
 7 אוֹתוֹם..."
 8 וְכֵן הוּא גַם בְּמִקְדָּשׁ, שְׁבוּ
 9 הַשְּׂרָאָה הַשְּׁכִינָה הִיא בְּגִלּוּי, וּמִשָּׁם
 10 נִמְשַׁכְתָּ הַחַיִּית בְּכָל הָעוֹלָם, וּבִלְשׁוֹן רַבְנֵי הַזֶּה (פֶּרֶק נ"א)
 11 הָעוֹלָם, וּבִלְשׁוֹן רַבְנֵי הַזֶּה (פֶּרֶק נ"א): "... מֵהַשְּׁכִינָה
 12 (פֶּרֶק י"ג נ"ג): "... מֵהַשְּׁכִינָה
 13 הַמְּלוּבֶשֶׁת בְּהִיכָל קִדְשֵׁי קִדְשֵׁים שֶׁל כָּל
 14 עוֹלָם וְעוֹלָם... נִמְשַׁךְ... אִרְוֵת לְכָל
 15 הָעוֹלָם וְהַבְּרוּאִים שְׁבוּ... כְּשֶׁהִיא בֵּית
 16 רִאשׁוֹן קִיָּים שְׁבוּ הִיא הָאֵרוֹן וְהַלְּוָחוֹת
 17 בְּבֵית קִדְשֵׁי קִדְשֵׁים הִיִּתָּה הַשְּׁכִינָה...
 18 שׂוֹרָה שֶׁם וּמְלוּבֶשֶׁת בְּעִשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת
 19 בֵּיתָר שָׁאֵת וְיֵתָר עַז גִּילּוּי רַב עֲצוּמוֹ
 20 יֵתָר מְגִילּוּיָהּ בְּהִיכָלוֹת קִדְשֵׁי קִדְשֵׁים
 21 שֶׁלֹּמֶעֱלָה בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנוֹם... בְּבֵית
 22 שְׁנֵי הִיִּתָּה שׂוֹרָה כְּדֶרֶךְ הַשְּׁתַּלְשׁוּת...
 23 וְקִדְשֵׁי קִדְשֵׁים דַּעֲשִׂי [שֶׁל עוֹלָם
 24 הַעֲשִׂיָּה הַרוּחָנִין הִיא מִתְּלַבֵּשׁ בְּקִדְשֵׁי
 25 קִדְשֵׁים שְׁבִיבִית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֹּמֶטָה
 26 וְשִׂרְתָּהּ בּוֹ הַשְּׁכִינָה... וְלֹכֵן לֹא הִיא
 27 רִשְׁאֵי שׁוּם אָדָם לִיכַסּ לְשֶׁם לְבַד כֵּהֵן
 28 גְּדוּל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים..." [אֶלְאִי
 29 שְׁבִיבָה בְּאוֹפֵן הַשְּׂרָאָה הַשְּׁכִינָה בְּבֵית
 30 הַמִּקְדָּשׁ יֵשׁ ב' דְּעוֹת (פֶּמְבָאָר
 31 בְּמִקְוֵם אַחֲרָי) אִם אִפְּן גִּלּוּי
 32 הַשְּׁכִינָה בְּמִקְדָּשׁ הוּא בְּדֶרֶךְ
 33 מְעַבְרֵי וּמְקִיף כֵּךְ שֶׁגַם לֹאֲחֵר
 34 שֶׁמִּקּוֹם מְסוּיָים נִבְחָר לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, בְּכָל זֹאת הַמִּקּוֹם עֲצֻמוֹ לֹא הֵפֵךְ לְהִיִּת
 35 מִקּוֹם שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ רְאוּי לְקַבֵּל וְלִהְיֵת אֵת הַשְּׂרָאָה הַשְּׁכִינָה, בְּדוּגְמַת רַעֲיוֹן
 36 שְׁכִלֵי שְׂבָא לְיָדֵי בִּיטוּי בְּאִמְצָעוֹת כְּתִיבָה בְּאִצְבְּעוֹת הַיָּד, וּבְכָל זֹאת מוֹכֵן
 37 שֶׁהַשְּׁכָל לֹא מֵאִיר וְלֹא שׂוֹרָה וְלֹא מִתְּלַבֵּשׁ בְּאִצְבְּעוֹת הַיָּד, אוֹ בְּדֶרֶךְ
 38 הַתְּלַבְּשׁוֹת וּפְנִימֵי כֵךְ שֶׁהַשְּׁכִינָה מֵאִירָה בְּמִקּוֹם הַמִּקְדָּשׁ בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת
 39 פְּנִימִית בְּדוּמָה לְהַתְּלַבְּשׁוֹת שֶׁל רַעֲיוֹן שְׁכִלֵי בְּמוֹחַ].
 40 וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹⁷ עַל הַפְּסוּק וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ
 41 וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכְכֶם, וְאֵף ש"מִקְדָּשׁ הוּא לְשׁוֹן יְחִיד, וְהַכְּתוּב הִיא צִרִיךְ לִוְמָר

ביאור בדרך אפשר

"ושכנתי בתוכו", בכל זאת בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, להורות
 שהתוכן הרוחני של עניין המקדש צריך להיות בתוך כל אחד ואחת
 מישראל. ומזה מוכן, דענין זה שבמקדש, שבו הוא עיקר
 השראת השכינה בעולם שהוא עניינו הכללי של המקדש ישנו בכל אחד
 ואחד מישראל, וכן גם
 הפרטים שבמקדש אף הם
 קיימים, במובן הרוחני, בכל אחד ואחד
 מישראל.
 והענין הוא, פמבאר בכמה
 מקומות¹⁸ בתורת ההסידות
 (ובספר המצות הנקרא "דרך
 מצוותיך" לאדמו"ר ה"צמח
 צדק"¹⁹ במאמר על מצוות בנין
 המקדש), דהנה המשפן נעשה
 מיריעות וקרשים (או יריעות
 וכלי המשפן), שזהו ענין
 מקיפים ופנימיים היריעות הקיפו
 את המשכן מבחוץ, ובהם האיר אור
 אלוקי מבחינת 'מקיף' שאינו מתלבש
 בפנימיות אלא מאיר 'מלמעלה' ולא
 ניכר בגלוי. ואילו בכלים כמו הארון,
 המזבח והמנורה והשולחן האיר האור
 האלוקי בפנימיות (כמו שמפרט בדרך
 מצוותיך' שם: בארון – היה גילוי
 אלוקות ככתוב "ונודעתי לך שם מבין
 שני הכרובים", במזבח הייתה יורדת
 אש מלמעלה, המנורה הייתה עדות
 לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל,
 ובשולחן ראו שלחם הפנים נשאר חם).
 וכן הוא גם בעבודת ה'
 הרוחנית של כל אחד ואחד
 מישראל, הנחלקת דרך כלל
 לשני הסוגים האמורים לעבודה
 בענינים פנימיים והעבודה בענינים מקיפים. וכמו
 שכתוב²⁰ עוטה אור פשלמה נוטה שמים פיריעה, והפסוק
 רומז לשני ענינים אלו דיש גילוי אלוקות בחינת שמים פיריעה,
 שהוא בחינת מקיף מבחוץ, בדומה לאור האלוקי שהאיר, כאמור,
 ביריעות המשכן ויש בחינת עוטה אור, שענין האור הוא
 להאיר מבפנים, פנימיות.
 ובעבודת האדם, העבודה בבחינת מקיף ולבוש היא
 העבודה בקיים המצות, דהמצות הם לבושים פמבאר

16 אוה"ת ויצא קעת, א ואילך. ביאורו"ז (להצ"צ) ח"א ע' קג ואילך. סה"מ תר"ל ע' סג ואילך. לקו"ש ח"ט ע' 141
 ואילך. 17) ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. של"ה סט, א. רא, א. ועוד. וראה לקו"ת נשא כ, ב. תו"א ויקהל פז, א.
 תו"ח פרשתנו פז, א. סה"מ תש"ח שם. ועוד. 18) ראה תו"א שם. סה"מ תקס"ה ח"א ע' שלט. אוה"ת (דלעיל הע' 5) ע'
 א'תלא ואילך. א'תלוז ואילך. יהל אור ע' שצה. ובכ"מ. 19) מצות בנין מקדש (פה, א). 20) תהלים קד, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **בַּתְּנִיָּא בַּתְּחֵלְתוֹ** 21 **שְׁהֵם** הַמְצוֹת **בְּבִחֵינָא לְבוֹשׁ וּמְקִיף** בְּקִיּוֹם
 2 הַמְצוֹת הָאֵדָם מִתְקַשֵּׁר וּמִתְחַבֵּר עִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְאוֹר ה' מֵאִיר עֲלוּי
 3 אֲבָל זו הָאֵרָה כְּדֶרֶךְ מְקִיף בְּלִבְדוּ. כֵּשֶׁם שֶׁבְּגָד, לְבוֹשׁ גִּשְׁמִי "מְקִיף" אֵת גּוֹף
 4 הָאָדָם מִבְּחוּץ אֲבָל לֹא נִכְנָס בּוֹ בְּפִנְיָמוֹת. וּבְפִרְטֵיּוֹת יוֹתֵר, יֵשׁ
 5 **בְּמִצּוֹת ב' בְּחֵינּוֹת, בְּחֵינָת**
 6 **מְקִיף הַקְּרוֹב וּבְחֵינָת מְקִיף**
 7 **הַרְחוֹק,** שֶׁהַהִבְדָּל בֵּינֵיהֶם הוּא כְּמוֹ
 8 הַהִבְדָּל בֵּין לְבוֹשׁ וּבֵית, אִף שֶׁשְׁנֵיהֶם
 9 מְקִיפִים וְלֹא חוֹדְרִים בְּפִנְיָמוֹת הָאָדָם,
 10 הַלְבוּשׁ הוּא מְקִיף קְרוֹב, וְתַפּוּר לְפִי
 11 מִיְדוּתוֹי שֶׁל הָאָדָם. וְהַבֵּית הוּא מְקִיף
 12 רְחוֹק שֶׁלֹּא לְפִי מִידַת הָאָדָם וְכֵן גַּם
 13 לְמַעַלָּה בְּאִלּוּקוֹת יֵשׁ מְקִיף ב'סֵדֶר
 14 הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת עֲצָמוֹ (הַנְקָרָא "מְקִיף
 15 פִּרְטִי" וְיֵשׁ בּוֹ דְרָגוֹת שְׁנוֹת) וְיֵשׁ
 16 מְקִיף עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשׂוּהָ (הַנְקָרָא
 17 "מְקִיף כְּלָלִי") **בְּמִבְּאָר הָעֵנָן**
 18 **בְּלִקוּטֵי תוֹרָה' בְּסוֹפּוֹ** 22,
 19 **שֵׁישׁ מִצּוֹת שְׁהֵן עֲלִיפִי**
 20 **טַעַם-וְדַעַת** וְהֵן בְּחֵינָת "מְקִיף
 21 הַקְּרוֹב", וְיֵשׁ מִצּוֹת שְׁהֵן
 22 לְמַעַלָּה מִטַּעַם-וְדַעַת וְהֵן בְּחֵינָת
 23 "מְקִיף הַרְחוֹק".
 24 וְהַעֲבֹדָה בְּבִחֵינָת פְּנִימִיּוֹת
 25 הוּא עֵנָן לְמוֹד הַתּוֹרָה,
 26 **כְּמִבְּאָר בַּתְּנִיָּא שְׁם שְׁהַתּוֹרָה**
 27 **נִקְרָאת מְזוֹן כְּמוֹ שְׁכַתּוּב** 23
 28 **וְתוֹרָתָךְ בְּתוֹךְ מְעִי** וְכֵשֶׁם
 29 שֶׁהַלַּחַם הַגִּשְׁמִי מִזֵּין אֵת גּוֹף הָאָדָם
 30 וְנוֹתֵן לוֹ חַיּוֹת עַל יְדֵי שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ
 31 מְעִי, כֵּךְ הַתּוֹרָה נוֹתֵנָת לְנִשְׁמָה
 32 "מְזוֹן" כִּי דְבָרֵי הַתּוֹרָה נִקְלָטִים
 33 וְנִתְפָּסִים בְּשִׁכּוֹלוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּאוֹפֵן
 34 פְּנִימִי. **אָכֵל** 24 **אֶף-עַל-פִּי-כֵן**
 35 **כְּתִיב** לְגַבֵּי הָאוֹר הַפְּנִימִי עוֹטָה
 36 **אוֹר כְּשֶׁלְמָה, הֵינְנו שְׁגָם**
 37 **הָאוֹר דְּתוֹרָה** אִף שֶׁכְּדֶרֶךְ כָּל
 38 הוּא אוֹר פְּנִימִי יֵשׁ בּוֹ בְּחֵינָת
 39 שְׁלָמָה, בְּחֵינָת מְקִיף. וְהוּא
 40 **מִשׁוֹם שֵׁישׁ ב' בְּחֵינּוֹת**
 41 **בַּתּוֹרָה, נִגְלָה דְּתוֹרָה וּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה** וְאִמָּנָם גַּם בְּלִימּוֹד
 42 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה בַּהֲבֵנָה וְהַשְׁגָּה, דְּבָרֵי הַתּוֹרָה נִקְלָטִים בְּפִנְיָמוֹת וְהֵם
 43 בְּבִחֵינָת אוֹר פְּנִימִי. אֲבָל כִּיּוֹן שֶׁסּוֹף סוֹף מְדוּבָר בְּעֵינֵיהֶם רּוּחַנִיִּים יוֹתֵר
 44 וּמוֹפְשָׁטִים יוֹתֵר, הוּרִי לְעוֹמֵת נִגְלָה דְּתוֹרָה הֵם בְּבִחֵינָת "מְקִיף".
 45 **וְעַל-יְדֵי עֲשִׂית הַמְקַדָּשׁ בְּרוּחָנִיּוֹת, הָעֲבֹדָה בְּב' עֵנָנִים**
 46 **אֱלוֹ, קִיּוֹם הַמְצוֹת** הַמְגֻלִּים
 47 אִלּוּקוֹת כְּדֶרֶךְ אוֹר מְקִיף **וְלְמוֹד**
 48 **הַתּוֹרָה** הַמְגֻלָּה אִלּוּקוֹת כְּדֶרֶךְ אוֹר
 49 פְּנִימִי, **זוֹכִים שְׁיִהְיֶה וְכֵן תַּעֲשׂוּ,**
 50 **לְדוֹרוֹת** 25, שֶׁהֵי צִיּוּרֵי הַצִּיּוּרֵי "וְעוֹשׂ לִי
 51 מְקַדָּשׁ" הוּא לֹא רַק עַל עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן
 52 אֲלָא צִיּוּרֵי נִצְחֵי לְדוֹרוֹת **בְּבֵית**
 53 **עוֹלָמִים** בֵּית הַמְקַדָּשׁ הַנִּצְחִי
 54 **דְּלַעֲתִיד-לְבָא שְׁעֲלוּ נְאֻמָּר** 26
 55 **מְקַדָּשׁ אֲד' כּוֹנְנֵי יְדִיךְ, כִּי גַם**
 56 **הַמִּשְׁכָּן לֹא עָמַד לְעוֹלָם, וְכֵן**
 57 **הַבֵּית שְׁעָשָׂה שְׁלָמָה,** עִם כָּל
 58 מַעֲלָתוֹ, גַּם הוּא לֹא הִתְקַיֵּם לְנִצְח
 59 **וְדוֹקָא הַמְקַדָּשׁ דְּלַעֲתִיד**
 60 **שְׁהוּא מְקַדָּשׁ אֲד' כּוֹנְנֵי יְדִיךְ**
 61 שֵׁיבִינָה עַל-יְדֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 62 יִהְיֶה בֵּית נִצְחִי, **כְּמִבְּאָר**
 63 **בְּזֵהר** 27. **אָכֵל הַנִּתְיַנְת-כַּח'**
 64 **לְזָה** גַּם לְבֵית הַמְקַדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי הַנִּצְחִי
 65 הֵיא מִהַמְקַדָּשׁ שְׁעָשָׂה מֹשֶׁה,
 66 כְּמוֹ שְׁכַתּוּב 25 **וְכֵן תַּעֲשׂוּ,**
 67 **לְדוֹרוֹת, כְּפָרוּשׁ רַש"י.**
 68 וְיִהְיֶה-רְצוֹן, **שְׁבִקְרוֹב מְמֹשׁ**
 69 יִהְיֶה בְּנֵין בֵּית הַמְקַדָּשׁ
 70 הַשְּׁלִישִׁי בְּפוּעַל, **כִּי לּוֹמְדִים**
 71 **עֵנָן זֶה בַּתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה הֵיא**
 72 **נִצְחִית** 28, וּבְעֵינֵי בֵּית הַמְקַדָּשׁ כְּפִי
 73 שֶׁהֵם בְּתוֹרָה לֹא חָל שִׁינּוּי וּבְפִרְט
 74 **כְּשֶׁלּוֹמְדִים עֵנָן זֶה בְּפִרְשַׁת**
 75 **הַשְּׁבוּעַ,** שֶׁאֵז בְּכוּחַם יוֹתֵר לְפוּעַל
 76 אֵת בְּנֵין הַבֵּית הַשְּׁלִישִׁי בְּפוּעַל
 77 **וְכִידּוּעַ** 29 **פְּתָגָם אֲדָמוּר**
 78 **הַזָּקֵן שְׁצָרִיף לְחֵיּוֹת** ("עִם
 79 הַזָּמֵן", הֵינְנו) **עִם פְּרִשַׁת הַשְּׁבוּעַ,**
 80 לֹא רַק לְלִמּוּד אֵת פְּרִשַׁת הַשְּׁבוּעַ אֲלָא
 81 "לְחֵיּוֹת" אֵת עֵינֵי הַפְּרִשָּׁה **הֵרִי אֵז**
 82 **יֵשׁ נְתִינַת-כַּח מִיַּחְדָּת** בִּיתֵר שֶׁאֵת מֵאִשֵּׁר בְּלִימּוֹד עַל עֵינֵי הַמְקַדָּשׁ תְּמִיד

(21 פ"ד. וראה גם אגה"ק ס"ג. ובכ"מ. 22) מז, ד ואילך. (23) תהלים מ, ט. 24) ראה גם סידור ג, ד. אוה"ת שם ס"ע א' תלח ואילך (ובשוה"ג שם). סה"מ ה'ש"ת ע' 67 ואילך. 25) תרומה כה, ט. פרש"י עה"פ (מסנהדרין סז, ב. ועוד). 26) בשלח טו, יז. 27) ראה ח"ג רכא, א. אוה"ת ש"ש ע' א'תקכח. 28) ראה תניא רפ"ז. 29) "היום יום" - ב' חשוון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

ביאור בדרך אפשר

7 השלישי, הנצחי הוא עומד מוכן
8 למעלה³⁰, וברגע פמימרא
9 במשך הזמן הדרוש לאמירת המלה
10 "רגע", היינו במהירות גדולה מאד
11 ירד למטה, במהרה פמימנו
12 ממש.

1 ההתעסקות בלמוד התורה וקיום המצוות נזכה
2 במהרה פמימנו ממש לבנין בית המקדש
3 השלישי בגאולה האמתית והשלמה על-ידי
4 משיח צדקנו, דהמקדש הוא עומד מוכן
5 למעלה³⁰, וברגע פמימרא ירד למטה, במהרה
6 פמימנו ממש.

(30) ראה זה"ג שם. מקומות שנשמנו בלקו"ש ח"י ע' 418.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' א

41 ולא אמרה כן, אלא קאמרה נאנסתי, שזו טענה גרועה יותר, דקא
42 פסקלה נפשה מכהונה, משום הכי - מכח מיגו זה קאמר רבן גמליאל
43 דמיהימנא - שהאשה נאמנת שנאנסה לאחר האירוסין. ועל זה
44 שנינו במשנתנו דקאמר רבי יהושע לרבן גמליאל, פהאי מגו דהקא
45 - במיגו זה המבואר במשנתנו, שהיה המוחזק בשדה יכול
46 לשתוק, מדינא קף - אני מודה לדברך שהוא נאמן, אבל פהוא
47 מגו דהתם, שיכלה לטעון מוכת עץ אני תחתך, פליגנא עליוןך -
48 חלוק אני עליך, שאינה נאמנת במיגו זה.
49 הגמרא מבררת את טעמו של רבי יהושע. שואלת הגמרא: מפדי -
50 הרי האי מגו והאי מגו - במשנה לעיל יש לאשה מיגו, ובמשנתנו
51 יש למוחזק בקרקע מיגו, ואם כן מאי שניא - במה שונה לדעת רבי
52 יהושע האי מגו פהאי מגו, שלעיל אינו מאמינה, וכאן הוא מאמינו.
53 מבארת הגמרא: הקא, לגבי המוחזק בשדה, אין 'שור שחוט' לפניך,
54 התם הרי שור שחוט לפניך, ולשון משל היא, כלומר, המקרה של
55 המשנה לעיל דומה לאדם שהיה לו שור חי ומצאו כשהוא שחוט,
56 שהוא מתעורר מעצמו לברר מי שחטו, וכך אדם זה שנשאה
57 כבתולה ומצאה בעולה מתעורר לברר מתי נבעלה, ואין האשה
58 נאמנת בדבריה שנבעלה לאחר האירוסין במיגו שהיתה אומרת
59 מוכת עץ אני, כיון שיתכן שלא חשבה על טענה זו, או שמא
60 מתחילה הערימה וטענה שנאנסה כדי שנאמינה במיגו שהיתה
61 אומרת שהיא מוכת עץ. מה שאין כן בנידון של משנתנו, שלא היו
62 עוררים על החזקת אותו אדם בשדה, והיה יכול לשתוק
63 ולהישאר מוחזק בה, ואף על פי כן הודה מרצונו ששדה זו היתה
64 בתחילה של אבי אותו אדם וקנאה ממנו, בזה מודה רבי יהושע
65 שיש להאמינו, כיון שאם לא היו דבריו אמת, לשם מה בא הוודה
66 בפני הכן ששדה זו היתה של אביו, והרי לא היה שם שום דבר
67 המערער את חזקתו.

68 שנינו במשנתנו: 'אם יש עדים שיצאת בדינומא וראשה פרוע,
69 כתובתה מאתים', ומשמע שאם לא הביאה עדים, אינה נאמנת
70 וכתובתה מנה. מקשה הגמרא: וינין דרוב נשים כשהן בתולות הן
71 נישאות, כי לא אתו עדים מאי הוי - מה בכך שלא הביאה האשה
72 עדים, והרי יש ללכת אחר הרוב ולומר שאף היא נישאה כשהיא
73 בתולה, ותיטול מאתים.
74 מתרצת הגמרא: אמר רבינא, משום דאיבא למימר - שיש לדחות
75 ראייה זו של רוב, כי אמנם רוב נשים בתולות נישאות, ומיעוט
76 הנשים נישאות כשהן אלמנות, ומכל מקום אין הרוב מועיל, כיון
77 שקל הנשאת כשהיא בתולה, יש לה קול - מתפרסם הדבר, שיצאה
78 בדינומא,
79

1 הגמרא מנסה לבאר באופן אחר את לשון 'ומודה רבי יהושע'
2 שבמשנתנו: ואלא אהא - על המשנה השנויה קודם לכן (ג),
3 הנושא את האשה בחזקת בתולה, ומצאה בעולה, היא אומרת לא
4 נבעלתי לאדם, אלא מוכת עץ אני, והוא אומר, לא פי - שמא אין
5 האמת כדברייך אלא דרוסת - בעולת איש את קודם שאירסתך,
6 והנידון הוא לענין כתובתה, שרבן גמליאל ורבי אלעזר אומרים,
7 נאמנת. ורבי יהושע אומר, לא מפייה אנו חיי, ולגבי זה שנינו כאן
8 שרבי יהושע מודה במקום שיש לאדם 'פה שאסר'.
9 דוחה הגמרא גם ביאור זה: אף התם, מאי מגו איבא, ומבארת
10 הגמרא את שאלתה, בשלמא לרבי אלעזר (ש) דאמר שמשנה זו
11 סוברת כחכמים (א), שמוכת עץ כתובתה מנה, והנידון בין הבעל
12 לאשה הוא פ'מנה' ולא פ'לום', כלומר, האשה תובעת מנה כדין
13 מוכת עץ, והבעל אומר שאין לה כלום, כיון שהטעתו ואמרה
14 שבתולה היא, ומקח טעות הוא, אכן אפשר לבאר שטעם
15 נאמנותה שם הוא במגו דאי פניא אמרה 'מוכת עץ אני תחתך' -
16 נעשיתי מוכת עץ לאחר שאירסתני, ואית לה מאתים - וכתובתי
17 מאתיים, כיון שבעת הקדושין הייתי בתולה, וכבר התחייבת לי
18 מאתיים ככתובתי, והיא לא אמרה כן, אלא קאמרה מעיקרא הייתי
19 מוכת עץ, קודם האירוסין, דלית לה - ומודה שאין לה אלא מנה,
20 ולפיכך פ'מיהימנא - היא נאמנת, שהרי אילו רצתה היתה משקרת
21 ומקבלת מאתיים, ורבי יהושע אינו מאמינה במיגו זה. ויש לבאר
22 שלגבי מחלוקת זו אמרה משנתנו שמודה רבי יהושע במקום שיש
23 'פה שאסר', שנאמן. אלא לרבי יוחנן דאמר שמשנה זו סוברת כרבי
24 מאיר, שמוכת עץ כתובתה מאתיים, וטענותיהם פ'מאתים' ו'מנה',
25 שהאשה תובעת מאתיים כמוכת עץ, והבעל טוען שחייב לה רק
26 מנה כיון שבעולה היא, אם כן מאי מגו איבא, והרי אין לה שום
27 טענה טובה יותר שיכלה לטעון, ובמצא שאין מחלוקתם שייכת
28 כלל לדין מיגו, ולא שייך לומר שלגבי מחלוקת זו שנתה משנתנו
29 'ומודה רבי יהושע'.

30 מסיקה הגמרא: אלא הודאת רבי יהושע השנויה במשנתנו, אהא
31 - נאמרה על משנה זו, שרבי שנינו בה (ב), הנישא את האשה
32 בחזקת בתולה, ולא מציא לה פתולים, היא אומרת משארסתני -
33 לאחר שארסתני נאנסתי, ונסתתפה שדה, כלומר מזלו של הבעל
34 גרם לכך שנאנסתי כשהייתי ברשותו, והוא אומר, לא פי - איני
35 מאמין לדברייך, אלא שמא עד שלא אירסתך - קודם שארסתך
36 נבעלת. רבן גמליאל ורבי אלעזר אומרים, נאמנת, ורבי יהושע אומר,
37 לא מפייה אנו חיי, ואינה נאמנת. וטעמו של רבן גמליאל
38 המאמינה, דמגו דאי פניא אמרה - מתוך שאם היתה רוצה לשקר
39 היתה יכולה לומר מוכת עץ אני תחתך, שזו טענה טובה יותר,
40 דבעטנה זו לא קא פסקלה נפשה מכהונה - אינה נפסלת מכהונה,